

войводата с аргументи, които разкриват главната причина за неразбирателствата между двете групировки сред емиграцията: дълбоки различия във вижданията за възможностите на българския народ и за стратегията, която трябва да се следва в усилията за освобождението му.

Тези и други съображения, които изложил пред Хитов вождът на Дружината, фактически доказват, че личните качества и външните прояви в поведението на Раковски съвсем не били причината за неотзивчивостта на разполагащите със средства, от които се очаквало не да тръгнат на смърт в сражения с турците, а само да пожертват малка част от богатствата си за народното дело. И че именно политическите различия и себичността им били в основата на неотзивчивостта на Добродетелната дружина към всички инициативи на Раковски, а през 1867 г. и на несъгласието им с намеренията на Хитов да организира по-масово четническо движение.³¹ Такива ще са съображенията и поведението им и през следващото десетилетие, чак до Априлското въстание и Руско-турската война от 1877- 1878 г.

Съобщеното от П.Хитов по този въпрос е твърде съществено. Ето какво му станало ясно за възгледите и съображенията на Хр.Георгиев и неговите съмишленици. Първо: "Ние сами, българите, не можем направи нищо на турците...- заявил лидерът на "старите". - Ние ще работим със Сърбия, за да можем да съединим техните и наши сили, та тогава може би и ще направим нещо."³² На това Хитов възразил с основателните си лични впечатления за Сърбия - че тя не е готова за решителни действия срещу Турция и няма нито намерения, нито възможности да предприеме нещо. Хр.Георгиев не приел това мнение, защото според него войводата не познавал плановете на Сърбия и преговорите на Дружината с правителството ѝ, както и предстоящите срещи с негови представители, на които щели да бъдат решени всички въпроси. От други извори знаем, че преговорите на "старите" със сръбското правителство претърпели различни перипетии, но в крайна сметка ходът и изходът им потвърдили скептицизма на П.Хитов и реалистичната му преценка, че по нейни вътрешни причини на Сърбия не може да се разчита. Ситуацията в княжеството наистина била трудна, за да се реши да подкрепи българите, още повече да започне война с Турция, която била обвързана и със замисления едновременен конфликт на Гърция с империята, и така можело да се осигури успех и за двете малки държави. Освен това, което е особено съществено като твърде комплициращо и определящо обстоятелство, нежеланието на Западна Европа от повече усложнения на Балканите и затрудненията за Портата и великите сили, а и колебливите позиции дори на царското правителство, което в крайна сметка също не било готово за изгодна за него реакция при евентуално активизиране на Източния въпрос и разширяване на Критската криза.³³ Така че, макар тогава все още да нямал пряк достъп до сръбските управляващи среди, войводата Панайот се ориентирал вярно в политическите обстоятелства и в спора си с Хр.Георгиев за перспективите излязал по-прав и предвидлив.

Тези позиции, твърде съществени за вярната и обективна характеристика на П.Хитов в този ранен момент на неговото развитие от хайдутството към четничес-